

Status quo i endring...

«Den sikkerhetspolitiske situasjonen er i kraftig **endring**. Det innebærer nye og **sammensatte** trusler som krever **nye** sikkerhetstiltak og kunnskapsutvikling.»

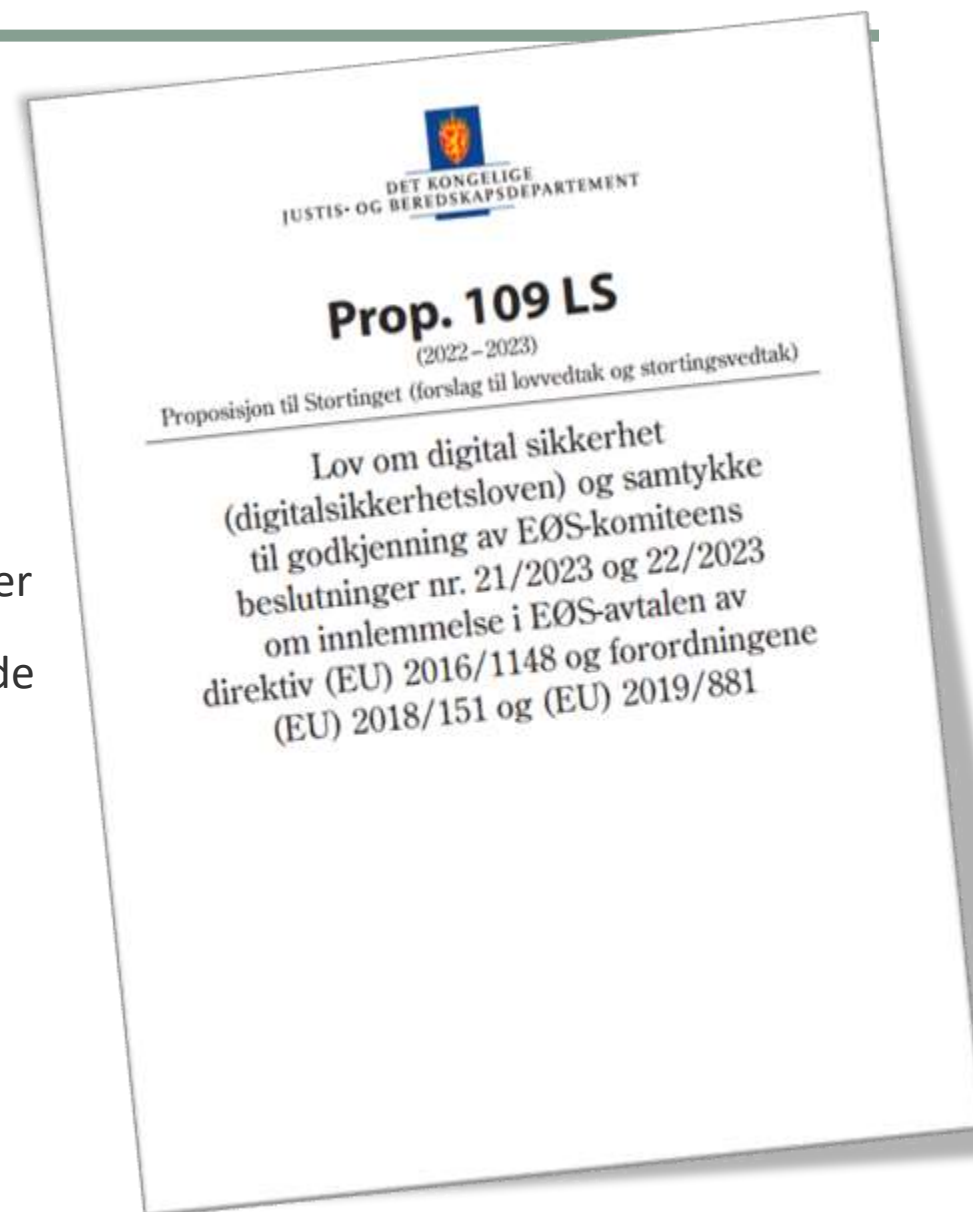

– Vi lever i en ny tid. Vår nye hverdag er ikke lenger «dyp fred». Nye trusler nå og i årene fremover krever at vi tar grep. Faren er at **trusselaktørenes bruk av teknologi kan utvikle seg raskere enn de åpne demokratiens evne til å beskytte seg**. Vi trenger en trusselbasert «føre var»-tilnærming for å hindre at fiendtlige aktører får fotfeste i Norge, sier Sofie Nystrøm, direktør i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).

2023: Norge får sin første lov om digital sikkerhet

- Prop. 109 LS → 5. mai 2023
- Basert på NIS (**NIS1**)
  - Network and Information Security Directive
    - Vedtatt i EU-parlamentet 6. juli 2016 → 9. mai 2018
    - GDPR Regulation: 14. april 2016 → 25. mai 2018
- Utvalgte virksomheter vil nå bli forpliktet til å overholde digitale sikkerhetskrav og å **varsle** om alvorlige digitale hendelser.
- Det vil i første omgang gjelde for tilbydere av **samfunnsviktige** tjenester innen energi, transport, helse, vannforsyning, bank, finansmarkedsinfrastruktur og digital infrastruktur, samt tilbydere av de digitale tjenestene digitale markedsplasser, skytjeneste, og digitale søkemotorer.
- Loven vil bli **utviklet** over tid for å gjøre norske virksomheter mer ansvarlige og sikre gjennomføring av nasjonale råd og anbefalinger.
  - IKKE implementert i Norge (før i 2023) – NSM utpekt som myndighet
  - Ingen konkrete rammer for sanksjoner (lokalt)
  - **Krav implementering av NIS1 for å implementere NIS2...**

Begge er ment å sikre våre grunnleggende (digitale) rettigheter og friheter

...og begge opererer med sanksjoner i form i form av gebyr og bøter...

- **GDPR: 20 millioner Euro eller 4% av global omsetning**
- **NIS2: 10 millioner Euro eller 2% av global omsetning**
  - Vedtatt 16. januar 2023 → 21 måneder egen lovgivning (17. oktober 2024)
- GDPR overtredelsesgebyr 2022 (i millioner €):
  - Meta (€ 405), Meta (€ 265), Clearview (€ 20), Clearview (€ 20), Clearview (€ 20), Meta Meta (€ 17), Google (€ 10)...
  - 2023? Grindr (€ 6)

Personvern forutsetter «Sikkerhet ved behandlingen» = KIT(R)

Art 32.1(b) - Evne til å sikre vedvarende konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet i behandlingssystemene og -tjenestene

Ikke bare «et godt råd»,
men norsk lov...

...hva betyr det i
praksis?

Noen utvalgte hendelser 2019-2021...

- Hydro (2019)
- Stortinget (2020)
- Østre Toten (2021)

af Datatilsynet

Dramaet er ikke over: Denne informasjonen kan være på avveie

Når en virksomhet har hatt et datainnbrudd, har den ikke da allerede fått sin straff?

- Andre myndigheter fokuserer på angrepet og trusselaktøren (Politiet, NSM, NKOM, CERTs...)
  - Datatilsynet kan ha en rådgivende rolle hvis personopplysninger er involvert
- Datatilsynets oppgave er å se på den som er ansvarlig for personopplysningene
- **Datatilsynets fokus er borgernes perspektiv**
  - Hvordan har virksomheten som forvalter våre personopplysninger ivaretatt sitt ansvar og forpliktelser?
- Få gebyrsaker, men alvorlige
- 2200 avvikssaker i 2021, 9 overtredelsesgebyr (0,5%)
  - Gebyrsakene kjennetegnes av svakheter med sikkerheten i den virksomheten som forvalter mine og dine personopplysninger når sikkerhetshendelsen inntraff, uansett angriper eller årsak til hendelsen

DEBATT Bøter etter datainnbrudd

Når en virksomhet har hatt et datainnbrudd, har den ikke da allerede fått sin straff?

Derfor straffer Datatilsynet virksomheter som har blitt hacket.

16. mars 2022

Noen observasjoner om hendelsessvektorer

Forskjeller, men ofte karakter av ransomware → løsepengeangrep → digital utpressing

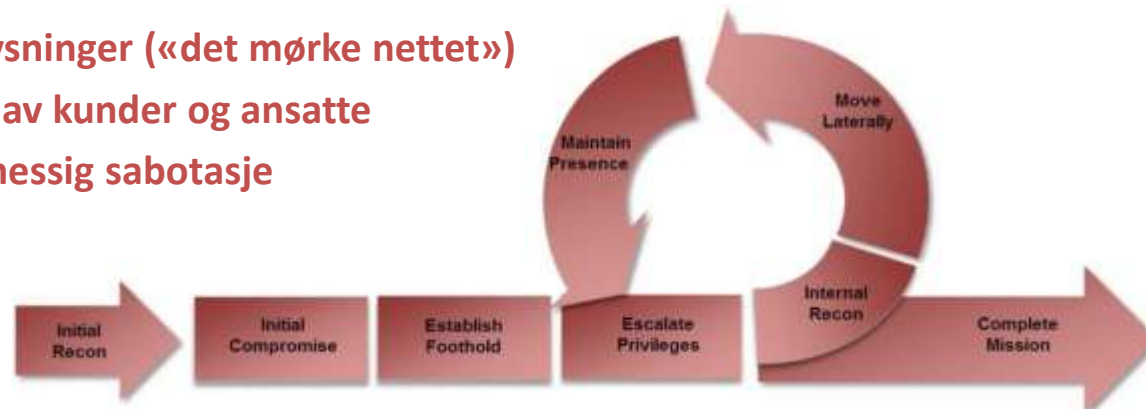
- **Typisk angrepsvektor:**

- Epost (passord uten sterk autentisering/2-faktor/MFA)
- Tilgang via:
  - Phishing (gyldig bruker klikker på lenker)
  - «Brute forcing» / Gjetting
  - Gjenbruk fra andre tjenester («Credential Stuffing»)
  - Lurer bruker til å oppgi passord på falske tjenester

Installerer malware/ransomware lokalt → kobler mot «kommandosentral» som tar over

- «Automatiske» angrep **VS** APT (Advanced Persistent Threat)-lignende angrep:

- Øyeblikkelig kryptering, sletting → kontrollerte bevegelser over tid (uthenting, sletting, kryptering)
  - Salg av opplysninger («det mørke nettet»)
  - Trakassering av kunder og ansatte
  - Forretningsmessig sabotasje

Noen observasjoner om svakheter i systemene

- Brukerkonti kun passord / interne brukerkonto kun passord (2.6.7)
- Administratorkonti kun med passord
- Tjenester med statiske passord
- Mangler ved intern soneoppdeling (2.5)
- Manglende oversikt på utgående trafikk og interntrafikk
  - Interne tjenester kan snakke med eksterne tjenester («VG-testen»)
- Manglende logging og analyse (3.2)
  - Av «lovlig» trafikk
  - Av utgående trafikk
  - Av intern trafikk
  - Manglende (realtid) analyse av logger («brannalarm»)
    - Manglende dokumentasjon i etterkant («hva skjedde?», «kom persondata på avveie?»)
- Manglende test av sikkerhetskopier og strategi for gjenoppretting i stressituasjoner → Disaster Recovery (2.9)
- Manglende beskyttelse av sikkerhetskopier
  - Tilgangsstyring
  - «Galvanisk» skille
  - Kryptering
  - **Sletting**

NSM Grunnprinsipper

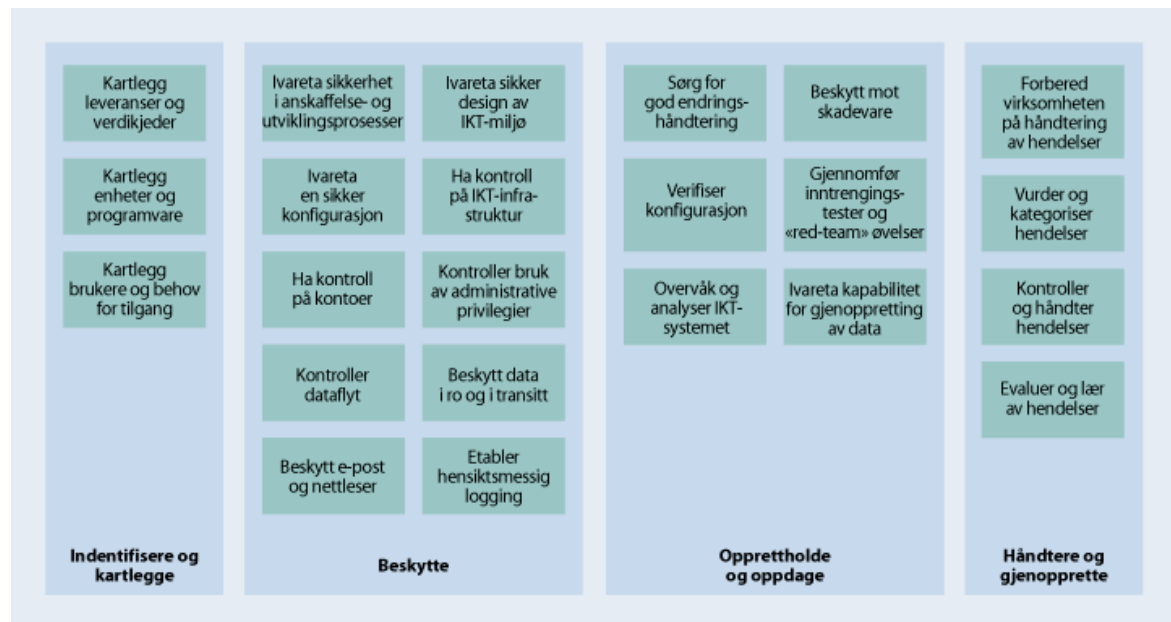
Hvorfor er man ikke forberedt?

- **Ikke effektiv formidling av risiko til de som sitter på pengene → ledelsen**
  - Manglende prioriteringer og investeringer i IT-sikkerhet og personvern
- **Manglende forankring i ledelsen**
  - Informasjonssikkerhet er ikke tilstrekkelig integrert i de generelle styringssystemene
  - Personvern er ikke tilstrekkelig integrert i de generelle styringssystemene
  - Manglende prosesser for informasjonssikkerhetsstyring
  - Manglende prosesser for styring av personopplysningssikkerhet

Kilder til veiledning for konkrete tiltak [for offentlig virksomhet]

- NSM – Grunnprinsipper versjon 2.0
  - NSM Grunnprinsipper versjon 3.0
  - NIS (Network and Information Security Directive)

Digdir – Internkontroll i praksis -
Informasjonssikkerhet

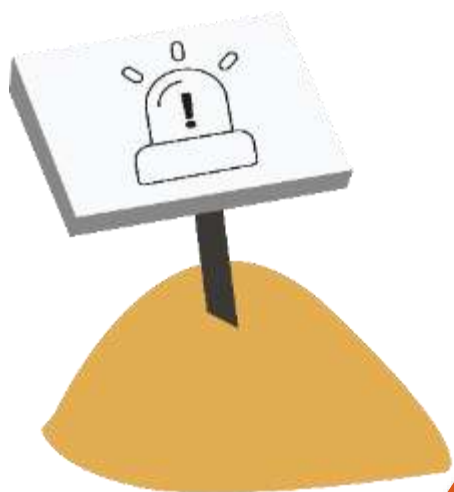

Vi «banker på». Hva nå?

Når må virksomheten sende melding om avvik til Datatilsynet?

Med andre ord en lav terskel for å melde til Datatilsynet

«Ved brudd på personopplysningssikkerheten ..., med mindre det er lite trolig at bruddet vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter.»

Definisjon: «*brudd på personopplysningssikkerheten*» - er et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig (uautorisert) spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet (art. 4 nr. 12)

Art. 33

Hva skjer når Datatilsynet banker på døra?

(Vi banker som regel på postkassa...)

- Vurdering av initiell melding
- Det store flertallet av avvikssaker avsluttes, mens andre er mer alvorlige og krever mer oppfølging.
- Innhenting av ytterligere informasjon fra den behandlingsansvarlige
  - Aktiv dialog
- Krav om redegjørelse – pålegg om å gi Datatilsynet informasjon om brudd på personopplysningssikkerheten eller forhold som fremgår av klage, jf. personvernforordningen artikkel 58.

Hva ser Datatilsynet etter?

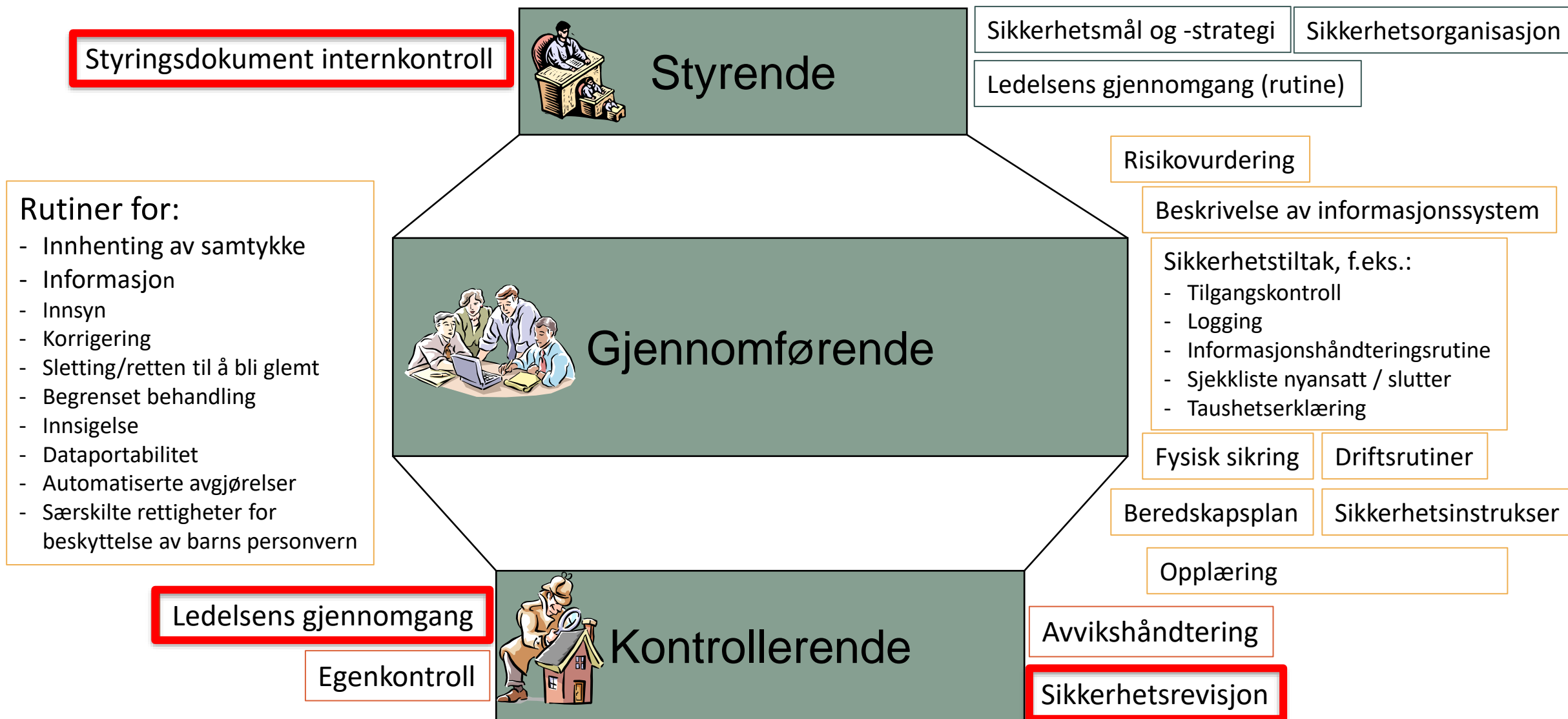
- Ansvarlighetsprinsippet, jf. artikkel 5 nr. 2. (påvise ansvar jf. 5.1.f – sikkerhet ved behandlingen)
- Har meldingen et innhold som svarer til kravene i artikkel 33? (skjema Altinn) Hvis ikke, krav om ytterligere informasjon evt. redegjørelse (pålegg om å gi Datatilsynet informasjon)
- Gikk det lang tid før hendelsen ble oppdaget og deretter meldt til Datatilsynet? (72-timer fristen)
- Konteksten personopplysningene er blitt behandlet (inkl. type virksomhet, kategorier personopplysninger og registrerte)
- Hvor alvorlige er konsekvensene for registrertes rettigheter og friheter, og er det mange berørte?
- Har man kontroll med hvilken informasjon som er berørt og hvordan den er berørt? (logging)
- Har virksomheten hatt tilsvarende brudd tidligere?
- Er det gitt tilstrekkelig informasjon til de registrerte?
- Er de igangsatte tiltakene tilstrekkelige og effektive?
- Indikerer meldingen andre brudd på personvernlovgivningen enn selve avviket? (f.eks. sletting)
- Indikerer bruddet mangler ved internkontroll og informasjonssikkerhet? *

- * • Er det etablert systemer for hendelseshåndtering?
- Er det dokumenterte prosesser for informasjonssikkerhetsstyring inkl personopplysningssikkerhet
- Er informasjonssikkerhetsarbeid integrert i den generelle internkontrollen/styringssystemer

→ indikasjoner på at virksomheten ikke har forstått sitt ansvar

→ indikasjoner på at virksomheten ikke har lært 15 av tidligere hendelser

Dokumentasjon av internkontroll – dokumentstruktur

Tilsyn i 93(!) kommuner og 5 fylkeskommuner

4. Krav om redegjørelse

Vi ber kommunen sende oss følgende:

- 4.1 Kommunens behandlingsprotokoll, jf. personvernforordningen artikkel 30
- 4.2 Oversikt over kommunens organisering av ansvarsforhold knyttet til etterlevelse av personvernregelverket, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 2
- 4.3 En kort beskrivelse av kommunens overordnede styringssystem (internkontroll) for etterlevelse av personvernregelverket, herunder hvilke verktøy som eventuelt brukes
- 4.4 Styrende retningslinjer for gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser, jf. personvernforordningen artikkel 32
- 4.5 Kommunens eventuelle overordnede sikkerhetsstrategi
- 4.6 Oversikt over eventuelle IS-samarbeid med andre kommuner
- 4.7 Styrende retningslinjer for autentiseringsløsninger i kommunen
- 4.8 Styrende retningslinjer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting av systemer, jf. personvernforordningen artikkel 32.1.c)
- 4.9 Styrende retningslinjer/prosedyrer for sikkerhetsrevisjoner, jf. personvernforordningen artikkel 32.1.d)

Tilsyn i kommuner og fylkeskommuner

Vi har satt i gang et større tilsynsarbeid med nærmere hundre norske kommuner og fylkeskommuner sin ivaretagelse av personopplysningssikkerheten.

I den andre fasen vil Datatilsynet på bakgrunn av svarene vi mottar i brevkontrollene, gjennomføre **et antall stedlige tilsyn**.

www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2023/tilsyn-i-kommuner-og-fylkeskommuner/

Håndtering av personvernet ved digitale angrep

Innhold

1. [Innledning](#)
2. [Tjenestenektangrep \(DDoS\)](#)
3. [Phishing og e-postangrep](#)
4. [Direktørsvindel](#)
5. [Utpressingsangrep](#)
6. Hva gjør dere?

Hva gjør dere?

Hvis dere oppdager en pågående sikkerhetshendelse, er det viktig at dere prioriterer håndtering av selve hendelsen og får oversikt over situasjonen:

- [Ta i bruk planen deres for krisehåndtering](#) hvis dere har det, og opprett krisestab.
- Vurder å involvere tredjeparter for å håndtere hendelsen hvis dere ikke har kompetanse til å gjøre det selv. Se [Nasjonal sikkerhetsmyndighet sin liste over godkjente aktører \(nsm.no\)](#) og [Næringslivets Sikkerhetsråds nødplakat for digitale angrep \(nsr-org.no\)](#).
- Det finnes en rekke tilbydere av CERT-tjenester Computer Emergency

Håndtering av avvik

Meld bruddet her (altinn.no)

- › Meld brudd på personopplysningssikkerheten til Datatilsynet
- › Hva er et brudd på personopplysningssikkerheten?
- › Hvilke brudd skal meldes til Datatilsynet?

- › Hvem kan melde bruddet til Datatilsynet?
- › Informasjon til de berørte
- › Hvordan følge opp bruddet internt?
- › Håndtering av personvernet ved digitale angrep

Takk for oppmerksomheten!

postkasse@datatilsynet.no
Telefon: +47 22 39 69 00

[datatilsynet.no](https://www.datatilsynet.no)
[personvernbloggen.no](https://www.personvernbloggen.no)